

Když jsem psal svůj novoroční pozdrav mladým v tomto listě, nenapadlo mne ani ve snu, že by mohlo z něho býti vyčteno víc nebo něco jiného, než co bylo opravdu za ním: radost zcela naivní a spontánní, že svět nestojí, nýbrž přece se točí; že se na jaře rozzpívají vždycky znova ptáci, že jest život stále nový a mladý pod vrstvou pedantické špíny, která s něho spadne vždycky v únoru nebo březnu, odloupne se a odpluje se špinavým ledem a sněhem.

Vrhl jsem to na papír tak prudce, jak mně to blesklo myslí, když jsem přečetl některé verše nejmladších: výbušné a horké, bez pevných kontur, ale žhavého sopečného jádra, nabité novou vírou a láskou k člověku i zemi; a hlavně: nesobecké, nezamilované opičácky do sebe, nenastudované do divadelních póz před zrcadlem reflexe; snad syrové, snad beztvaré dosud, ale nesoucí již v sobě svůj krystalizační zákon a řád.

Stalo se mně totiž, co se mně nepříhodilo již dávno při četbě básní: že jsem je dočetl opravdu a skutečně do konce. Pravidlem odkládal jsem je dříve: tak starými a vyježděnými slimáčími kolejami, které jsem znal dávno z paměti, se vlekly a slintaly, slintaly svou rozsáfně moudrou nit, jako by jí chtěly zdrátovati svět, jak se jim zdálo, příliš rozběhlý, rozkypělý a roztráštěný.

Ale chyba lávky. Zapomněl jsem, že jsem v Čechách, kde předně: věci samozřejmě musí býti co nejdéle, co nejobšrněji a nejučeněji dokazovány; kde za druhé: čisté hnutí nitra, které nic nechce a o nic nestojí než právě se projevit dikem a úsměvem,

jest něco souznačného s nemravností jako umění pro umění, hříšný to a trestuhodný luxus v době tak vážné a spořivé; kde za třetí: proti novému bojovalo se vždycky a bude se bojovati, pardon: klepařilo se vždycky a bude se vždycky klepařiti... Neboť tak jest to, báfuškové, nejpohodlnější a režie vtipu přítom nejmenší.

A tak se stalo, co se státi musilo.

Vyskytly se ihned ušlechtilé hlasy — rozumí se, že mezi nimi nesmí chybět proslulá demagogická fistule Viktora Dyka —, které shrnuly morálku celého velmi nemorálního případu: Šalda lichotí mládeži, Šalda se lichotí k mládeži. A které, aplikujice na případ moudrost hokynářských krámků, tázaly se hlubokomyslně: Proč to dělá? Co za to chce? Zachraňuje se jistě, bědný trosečník, na mládeži. Hanba mu!

Báfuškové, jak jsem k slzám pohnut, slyším-li vaše holubičí hlasy vrkající starou českou klepařskou píseň, starší než národní hymna česká, starší než Hospodine, pomiluj ny! Těch sladkých rodných zvuků, jak mně blaží nitro...

Tedy, milí rodní, křesťané boží, golubčici, aby nebylo nedorozumění, prohlašuji tu veřejně a jasně: nejen, že nečekám toho, aby mládež chválila navzájem mé knihy, nýbrž vím jasně, že část mého díla ani se jí líbiti *nemůže*. Stačí vám to?

Tak z jiných předpokladů rostla. Z jiných šťáv a míz byla živena, tak k jiným cílům se pjala. Tím nepravím, že se jí zříkám nebo ji zavrhuji... Naopak: je výrazem mých vnitřních nutností, mého poctivého úsilí a přijímám ji s pokornou hrdostí jako výraz vyšší zákonnosti dobové i své vlastní. Znam se k ní klidně a pyšně, ať se komu líbí nebo nelíbí, neboť díla se netvoří po mém přesvědčení, aby se líbila, nýbrž aby něco *vyslovila* — něco, co by jinak, zakleto, úpělo temným stonem snad po staletí.

Po tomto prologu mohu říci, co říci chci: své hlubší sympatie k novému hnutí a jejich zdůvodnění.

Těm, kdož toho posud nezpozorovali, pravím tedy, že jde tu o zárodky *nového objektivismu*, na který jsme čekali půl druhého století. Já básnikovo ustupuje do pozadí, stává se ne cílem,

nýbrž prostředkem výrazu, nástrojem výrazu: jest dáno *do služeb* něčeho, co si zamilovalo nad sebe, co povýšilo nad sebe. Překonává se období egocentrismu.

Básník dává své Já dobrovolně do služeb čehosi vyššího a silnějšího, a to je: obecnost, lidství, svět, věci, život, živý přírodní i společenské, skladba světa i společnosti. To jest to veliké novum: vklíní se ve vyšší celek a vyšší jednotu. Nese, slouží; a to jest tolik, jako miluje. Miluje opravdově a jinak než ti před ním, poněvadž miluje činem, oddaností, službou, a ne slovem.

Nechce poutat pozornost a dobývat úspěchů zajímavosti svého já, jeho výjimečnosti, novými osvětleními, do nichž se staví, — takové úspěchy jsou mu laciné a nelákají ho. Naopak: své já vystrkuje co nejméně; jeho síla, jeho krása, jeho moc může se projevit jen *nepřimo: tím, co unese*. Nejlepší, nejzajímavější jest ta *osobnost, která podá nejvíce z obecnosti a celkovosti*.

A zde jest bod, kde se setkávají tito nejmladší s *komunismem*. Spříznění mezi nimi je *skutečné*, jak vidí každý člověk dobré vůle, jenž umí myslit o problémech kulturních. Není tu pouhé koketování, není tu pouhé kontagium módy. To společné mezi nimi jest právě: vůle k nadosobnímu, vůle k objektivismu, vůle nésti a sloužiti. Jest tu něco obdobného jako v sociologii Durkheimově: přesvědčení, že jinou logikou a jinou psychologií, než jest psychologie a logika řekl bych *soukromá*, vzniká a vytváří se společnost, obecnost, styl doby, určitá kultura.

Já básníkovo nevěří, že samo o sobě může stvořiti nový styl: sebezapřením a láskou chce jej jen *vyčísti* z objektivních projevů, v nichž se sráží a zhušťuje po zákonech a rozumech, které jsou toto genere jiné než naše individuální zákony a rozumy.

Jest možné, jest snad pravděpodobné, že toto mladé umění v pozdějším svém vývoji se rozejde s komunismem politicko-hospodářským: přesto prokázal jemu i nám myslím značné služby tímto zdisciplinováním básnického ducha, který žil tak dlouho v naprosté zvůli a náladové povrchnosti i marnivé libivosti, zvětralý a vyběhlý cele v pěnu. Svedl jej zase ke kořenům tvárné

síly, kterých jest možno se dohledati jen sebezapřením soustavně cvičeným a školeným, jen sebezapíravou prací methodicky podnikanou a řízenou.

Básník stává se znova *funkcí* společenskou. A to znamená: stává se znova *bezejmenný*. Každá nová skutečná síla, povšimněte si toho, jest z počátku bezejmenná. Neboť slouží, jest užitečná, a ne dekorační; proto se uctívá chválou spotřeby, a ne chválou slov a kadidlem jmen. *A to jest tak krásné divadlo, že neznám mu krásnějšího*. Básník jest zase, jako ve všech primitivních dobách, prostě jen silou společenské lásky, společné víry, společné touhy a služby: gesto ruky, která rozdává chleba hladným rukám nebo nahýbá džbán k suchým žíznivým rtům svého bratra nebo k napjatému hrdlu své sestry...

Jen hlupák se může domnívat, že se tím ztrácí nebo ohrožuje individualnost básnická. Naopak: sílí se a mohutní. Neboť to, co touto zkouškou neprojde, co opravdu se zde setře nebo zlomí, nebyla nijaká pravá individualita, nýbrž lžiindividualita, divadelní hasroš a lepenkový panák, ne pravý krystal, nýbrž splepenec nejrůznějších barevných sklíček. Takováto disciplína sebezapíravé lásky a oddanosti jest právě nejlepší škola pro individuality pravé a skutečné: ty svádějí se zde s povrchu do hloubky, do jadrnosti, do své poslední polárnosti. Ta působí, že individualita básnická vyvine a vybaví ze sebe poslední svůj ráz, že ji rozpoznáš naráz od jiných, třeba měla s nimi společný týž vnějškový kraj a stih.

Methodické myšlení, určitá metoda básnického zírání a vyslovení přichází ke cti mezi těmito nejmladšími, a jest dobře, že přichází ke cti. Roztěkanosti a náladovému improvizátorství jsou položeny meze, a jest dobře, pravím, že jsou položeny meze. Bez pevné a určité metody nevzniklo nikdy dobré umění. Metoda jest něco, co právě největší umělci vypracovávali s největší láskou a čím se řídili s dětinskou, žákovskou skoro poslušností: věděli, že nemůže vládnout, kdo se nenaučil poslouchat, a poslouchali i staří mistři jako školáčkové. Svoboda jest jen poslední slovo metody; nedotkne se oné nikdo, kdo

44 neproběhl celou dráhou této s největší, nejtrpělivější účelivostí.

V žádné době nebývá méně individualit než v té, v níž se o individualnosti stále žvaní a kde se z ní dělá přímý program umělecký.

A tak doufám osvobodí nás tato nejmladší generace od divadelních hastrošů lžiindividuality, jimiž se všude hemží; odstraní nesnesitelný tlach o genialitě a rození geniů a vznikání a pohnojování tohoto metafysického plevele, aby na jeho místo postavila něco zcela milého, čestného a lidského: *dělníka nebo řemeslníka umění a života*. Jich nám jest dnes třeba jako soli, jich, povolných nástrojů života, na něž by zahrál svou opojnou písničku, a ne nadutců, kteří v náhrobkově důstojných pózách trčí nad životem a dusí jej a schytávají jeho proudění pro svou tučnou, apoplektickou nadutost a samolibou chvástavost; kteří jej chtějí mistrovat a opravovat, poněvadž jest to mnohem snazší než mu rozumět: umět z něho vypozerovat a vyčíst, kam směřuje a přes co se žene.

Kdyby nic jiného neučinilo nové hnutí, než že smete tyto nakadeřené panáky a načechrané a navoněné plnovousy, vypěstované do frizérského akademismu, než že pocuchá rozpustile tyto důstojně naškrobené a nažehlené togy farisejských ctnostníků a dokonalostníků, dosti učinilo a díky mu za to. Těch studených netvorů, kteří se domnívají, že ohromná řeka doby, plná krve a mrtvol nejlepších, jež nese, jest zde jen proto, aby byla zrcadlem, v níž by se oni — Narcisové ješitné samohanby — zhlíželi nebo do níž by ze sportu a dlouhé chvíle plili!

Postupuje nezadržitelně kupředu a unáší i je, aniž o tom vědí. *Aniž o tom vědí a přes to, že tomu nevěří, neboť v tom jest její síla a sláva a bude jednou — jejich hanba.*

Literatura a peníze

45

V parlamentě bude projednáván, nemýlím-li se, brzy nový zákon o právu autorském; a bude mimo jiné rozhodnuto, má-li být ochrana práva autorského rozšířena na padesát let po smrti spisovatelově nebo zůstat obmezena na třicet. V časopisech vynořily se již úvahy, které se snaží dobrati se toho, co jest pro národní a lidský celek lepší. To jest ovšem jen jedna stránka problému, který stoupá před tvůj zrak jako jeden z nejtěžších: tak se dotýká samých kořenů života společenského a jeho spravedlivého upravení.

Strašné jest pomyšlení, že slovo básníkovo, které jest přece k duševnímu zdraví stejně nutné jako čistý vzduch, slunce, zdravý chléb a dobrá pitná voda k zdraví tělesnému, — jest předmětem obchodu a hůře než obchodu: spekulace bursovní, tedy lichvy. Strašné jest pomyšlení, že básník, aby uhájil živobytí ve společnosti, musí se seskupovat v obranné organizace a složitou právní strategikou vyždímávat urputnými manévry jen poněkud obstojný honorář z nakladatelů. Jak jsme vzdáleni od Goethova Pěvce, který — zbásněný v osmdesátých letech 18. století — odmítal od krále zlatý řetěz a vyprošoval si vši odměnou písně, jež, právě jako ptačí, v hrdle se tísní a z hrdla tryská, pohár dobrého vína; jak vzdáleni od řady básníků v 19. století, z nichž mnozí, jako na příklad Carducci, chtivali honorářem v lehké záměně „paní spanilých úsměv“..., tedy cosi ještě vzdušnějšího a domněle poetičtějšího. Ale literární dějiny francouzské téhož 19. století poučují nás již o tom, že Victor Hugo získal své veliké